

สอนลูก

จัดทำโดย

ฝ่ายจิตวิทยา โรงพยาบาลราชานุกูล โทร. 2454601 - 5

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

การสอนลูกของท่านเองควรทำอย่างไร

การสอนเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสามารถทำในสิ่งที่เขายังไม่เคยทำได้มาก่อน

ดังนั้นอะไรก็ตาม ที่ทำให้คนเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้เราเรียกว่าการสอนทั้งสิ้น

พ่อ - แม่ ทุกคนเป็นครู เพราะพ่อ - แม่ ทุกคนช่วยให้ลูกของตนได้เรียนรู้ เด็กเรียนรู้เพื่อเกิดทักษะในการทำสิ่งต่างๆ โดยต้องมีการฝึกหัดอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งเด็กสามารถทำสิ่งนั้นๆ ได้คล่อง

ในการสอนท่านจะต้องใช้เวลาและความอดทน และจะต้องดูว่าได้ผลหรือไม่ได้ผลอย่างไร และถ้าไม่ได้ผลเป็นเพราะอะไร

สิ่งที่พ่อ - แม่ จะช่วยลูกของตัวเองได้เรียนรู้และพัฒนาמידังต่อไปนี้

1. สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ได้แก่สิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวเด็กทุกอย่างจะให้ประสบการณ์แก่เด็กทั้งสิ้น
2. พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง เมื่อท่านทำอะไรก็ตามแม้แต่ท่านพูดคุยกับคนอื่น ท่านก็เป็นแบบอย่างให้กับเด็กของท่านทำตามและคิดตามทั้งสิ้น
3. แรงจูงใจและกำลังใจ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและแสวงหา เด็กต้องการความสนใจและการยอมรับจากพ่อแม่ของเขาเอง มากกว่าที่ต้องการจากคนอื่น ๆ

สิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

สิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี ก็คือโอกาสต่าง ๆ ที่เด็กจะได้รับ การฝึกหัด ทารก หรือเด็กพิการไม่สามารถเคลื่อนที่ไปไหนได้ เขามักจะอยู่ในที่นอน ในเปล นอนหงายมองเห็นแต่เพดาน ผลก็คือเขาได้รับการกระตุ้นทางประสาท สัมผัสน้อยมาก

ท่านควรจะอุ้มขึ้นมาพาไปในที่อื่น ๆ และอยู่ในท่าอื่น ๆ บ้าง ให้เด็กได้ยิน เสียงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แต่ไม่ควรให้เกิดเสียงดังมากหลาย ๆ เสียง ในเวลาเดียวกัน และไม่ควรให้เด็กอยู่ในที่เงียบจนเกินไป

ผู้ใหญ่มักจะคิดว่าทารกหรือเด็กพิการ ไม่ควรออกจากบ้านไปเที่ยว แท้จริงแล้ว เด็กควรมีโอกาสออกไปนอกบ้านบ้าง การได้ เปลี่ยนสถานที่ไปยังที่ต่าง ๆ ทำให้เด็ก พัฒนาการพูด ความคิด และความเข้าใจ ในสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

สิ่งแวดล้อมที่ดีในการเรียนรู้

อีกประการหนึ่งก็คือ ความเป็นระเบียบ

ในการจัดสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การทำเป็นกิจวัตร จำเป็นสำหรับเด็กพิการเช่นกัน การฝึกอบรมเด็ก ควรจะมีความคงเส้นคงวา เพื่อให้เด็กเรียนรู้เหตุและผล เรียนรู้กฎเกณฑ์ ผู้ใหญ่ที่ไม่ปฏิบัติตัวอย่างคงเส้นคงวา ในการอบรมฝึกหัดเด็ก เป็นเหตุให้เด็กเกิดความประหลาดที่เป็นปัญหาได้เหมือนกัน

เช่น บางครั้งท่านตามใจและบางครั้งท่านก็ดุและทำโทษในสิ่งที่เด็ก ประพฤติอย่างเดียวกัน ท่านควรจะต้องตั้งต้นปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวากับเด็กเสียตั้งแต่ เน้น ๆ เด็กของท่านก็จะปฏิบัติต่อท่านอย่างคงเส้นคงวาเช่นกัน

พฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง

ใครก็ตามที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก ๆ จะทราบว่าเด็ก ๆ เรียนรู้จากการสังเกตดูจากการฟังและลอกเลียนความประพฤติจากเด็กอื่น หรือจากพ่อแม่ เกือบทุกอย่างที่เราแสดงออก เป็นเสมือนแบบอย่างของเด็ก ๆ จะเลียนแบบตาม เราจะเห็นได้ชัดว่าเด็ก ๆ ขอบเลียนท่าทางจากตัวละครในทีวี หรือท่าทางของพ่อแม่ ซึ่งบางครั้งก็อาจไม่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามถ้าเราเอาความสามารถใช้การเลียนแบบของเด็กมาเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ก็จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มที่

ทารกวัย 2 - 3 อาทิตย์ ก็รู้จักเลียนแบบ จะเห็นได้จากเวลาที่เรานพูดกับทารกจะเห็นเขาเคลื่อนไหวริมฝีปาก นั่นก็คือเขาเลียนแบบการเคลื่อนไหวปากของท่าน หลังจากนั้นเมื่อทารกอายุได้ 3 - 4 เดือน เขาจะเลียนแบบการแสดงออกทางสีหน้าได้ เช่น ยิ้มเมื่อเรายิ้มด้วย

เมื่อทารกเริ่มใช้มือในการไขว่คว้าจับของได้ การเลียนแบบก็จะเห็นชัดเจนขึ้น เช่น เมื่อเราตบมือเด็กก็จะตบมือตาม สำหรับเด็กที่พิการเขาไม่สามารถทำตามได้ด้วยตนเอง เราจะต้องสอนให้เขารู้จักเลียนแบบ เช่น จับมือมาแตะกัน ทำให้เขาดูเมื่อเขาพยายามจะทำ ท่านจะต้องชมเชย ต่อไปเมื่อเราสอนทักษะอื่น ๆ ให้โดยการทำตัวอย่างให้ดู เด็กก็จะเลียนแบบตามที่เราทำให้ดู

การเลียนแบบรวมถึงการที่เราเลียนแบบอย่างการกระทำของเด็กด้วยการเริ่มต้นการเล่นกับเด็ก ควรเลียนแบบการแสดงสีหน้า การออกเสียงของเด็ก เด็กจะสนุกและจะเริ่มเรียนรู้จักการตอบโต้ต่อปฏิกิริยาของคนอื่น

กำลังใจและแรงจูงใจ

แรงจูงใจคือสิ่งที่ผลักดันให้คนเราอยากทำอะไรบางอย่างใด แรงจูงใจอาจเกิดขึ้นจากในตัวของเราเอง เช่น เราเห็นของบางอย่างอยู่บนฝาดนังห้อง เราอยากรู้ว่า มันคืออะไร ความอยากรู้อยากเห็นให้เรอยากเข้าไปสำรวจตรวจดู แรงจูงใจอีกอย่างหนึ่ง มาจากภายนอกได้แก่รางวัล รางวัลเป็นสิ่งที่เราได้รับเมื่อเราทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เด็กทารกมักจะมีแรงจูงใจจากภายในน้อยมาก เขาจึงขาดความอยากรู้อยากเห็น เราจึงจำเป็นต้องกระตุ้นจูงใจเขา โดยทำแบบให้เขาดูให้เขาทำตาม แล้วเราให้รางวัลต่อการกระทำของเขา รางวัลจะช่วยจูงใจให้เด็กอยากทำอีก และการให้รางวัลก็ต้องค่อย ๆ ลดลงเมื่อเด็กเริ่มมีแรงจูงใจด้วยตัวเขาเองแล้ว นอกจากนี้สิ่งของต่าง ๆ ที่แปลกและใหม่ดึงดูดความสนใจและจูงใจให้เด็กอยากเรียนรู้ อยากทดลอง การสอนจึงจำเป็นต้องวางแผนจัดหาสิ่งใหม่ ๆ ให้เด็กได้ค่อย ๆ เรียนรู้ ประสบการณ์ใหม่ทีละน้อยและให้เด็กได้รับความสำเร็จในการกระทำนั้น เพราะความสำเร็จเป็นรางวัลที่คนเราต้องการเมื่อเราทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว

ท่านจะวางแผนการสอนอย่างไร

กฎที่สำคัญของการสอนมี 2 ประการ

1. สอนสิ่งที่รู้แล้วไปสู่สิ่งที่ไม่รู้ ควรเริ่มการสอนจากสิ่งที่เด็กทำได้มาก่อน แล้วจึงสอนขั้นต่อไปที่เด็กยังทำไม่ได้
2. ต้องรู้ว่าท่านกำลังสอนอะไร ท่านจะต้องรู้ให้แน่นอนว่าท่านกำลังจะสอนอะไรให้แก่เขา เราต้องสังเกตและค้นหาดูว่าเด็กมีจุดอ่อนหรือจุดเด่นอะไรบ้าง เมื่อท่านเห็นว่าการสอนไม่ได้ผลต้องหยุดและสังเกตดูว่าเพราะอะไร

เมื่อเริ่มการสอน สังเกตดูว่าเด็กทำอะไรได้และยังทำอะไรไม่ได้ ทำรายการย่อ ๆ ในสิ่งที่เด็กทำได้แล้ว และในสิ่งที่เขาจะต้องเรียนต่อไป ตัวอย่าง เช่น

สิ่งที่เด็กทำได้	สิ่งที่ต้องสอนต่อไป	สอนอย่างไร
1. เอาของใส่ปาก	1. สอนให้เด็กหยิบขนมทานเอง	ใส่ขนมในมือให้เด็กถือ จับมือที่ถือขนมมาใส่ที่ปาก
2. เคี้ยวอาหารได้ 3. ดื่มน้ำจากแก้วได้	2. สอนให้จับแก้วน้ำเอง ในขณะดื่ม	ส่งแก้วน้ำให้เด็กจับเอง
1. พลิกจากท่านนอน- หงายเป็นตะแคง	ฝึกให้พลิกจากนอนหงาย เป็นคว่ำ กลิ้งคว่ำได้	ใช้ของเล่นล่อให้เด็ก พลิกคว่ำมาหา

วิธีสอน

1. ทำแบบอย่างและสาธิตให้ดู ในการสอนแรกเริ่มจำเป็นต้องใช้การแสดงแบบอย่าง เพื่อให้เด็กดูและเลียนตามแบบ ในขณะที่ทำให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง ต้องแน่ใจว่าเด็กกำลังสนใจดูอยู่ และบอกให้เด็กทำตาม ชมเชยเมื่อเด็กพยายามทำตามแบบ
2. สอนให้เป็นขั้นตอน โดยการแบ่งงานที่เราจะสอนเด็กออกเป็นขั้นย่อย ๆ แล้วค่อย ๆ สอนทีละขั้น เมื่อเด็กสามารถทำขั้นที่ง่ายที่สุดได้แล้วจึงสอนในขั้นต่อไปจนสำเร็จทั้งหมด
3. ถ้าการทำแบบอย่างให้เด็กดู และเด็กยังไม่สามารถทำตามได้ ใช้วิธีจับมือให้เด็กทำ ตัวอย่างเช่น เราสอนให้เด็กเอื้อมมือคว้าของเล่น ถ้าเด็กยังเอื้อมมือคว้าไม่ได้ ให้ผู้ใหญ่แตะที่ข้อศอกกระตุ้นให้เด็กยกแขนขึ้นไปแตะที่ของ ในการช่วยให้เด็กทำโดยการจับมือทำนี้ เราจะต้องค่อย ๆ ลดการช่วยเหลือลงเพื่อให้เด็กสามารถทำได้ด้วยตัวของเขาเอง

ตัวอย่าง การสอนให้เด็กใช้ช้อนในการรับประทานอาหาร

ขั้นตอนการสอน

1. จับข้อนให้ถูกท่า
2. ดักอาหารในจาน
3. นำข้อนที่มีอาหารเข้าปาก
4. เอาอาหารออกจากข้อน โดยการใช้ริมฝีปาก

การสอนนี้ท่านควรนั่งข้างหลัง เมื่อท่านจับมือให้เขาทำในระยะแรก ๆ แล้วจึงค่อย ๆ ลดการช่วยเหลือ แต่ยังคงนั่งอยู่ด้วยในขณะที่เด็กรับประทาน ในขณะที่ฝึกในระยะแรกนี้ไม่ควรมีคนอื่น ๆ อยู่ด้วยเพราะจะทำให้เด็กวอกแวก แต่เมื่อเด็กสามารถทำได้ดีขึ้นแล้วควรให้มีโอกาสนั่งรับประทานกับคนอื่นด้วย และชมเชยเมื่อเขาประพฤติได้เหมาะสม

สิ่งสำคัญสำหรับการฝึกสอนเด็กเล็กมีดังนี้

1. ของเล่นต่าง ๆ ที่ช่วยในการเรียนรู้ จัดสรรสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้มีประสบการณ์ที่ดี สอนให้เป็นกิจวัตร และสม่ำเสมอ
2. เด็กเล็ก ๆ เรียนรู้โดยการเลียนแบบ จงคิดไว้เสมอว่า การกระทำของท่านเป็นแบบอย่างให้เด็กกระทำตาม การสอนเด็กปัญญาอ่อนจึงต้องทำตัวอย่างให้ดู และให้เด็กทำตาม
3. ให้เวลาสำหรับที่เด็กจะตอบสนอง และให้เวลาเมื่อเด็กยังไม่ยอมทำตาม อย่าเร่งรัดและบังคับให้เด็กทำตามที่เราสอน ค่อย ๆ ชักจูงใจ หรือให้กำลังใจจะได้ผลดีกว่า
4. เด็กทุกคนต้องการความรักและการดูแลเอาใจใส่ การตอบสนองของท่านอย่างสม่ำเสมอ คงเส้นคงวาจะช่วยให้เด็กมีสัมพันธภาพที่มั่นคงกับผู้ใหญ่ จงช่วยให้เขามีความมั่นใจแต่ต้องระวังอย่าประคบประหม่อมามากเกินไป
5. การสอนเด็กเล็กจะต้องทำทีละน้อย อย่าสอนหลายอย่างในเวลาเดียวกัน เมื่อจะเปลี่ยนจากกิจกรรมหนึ่งไปทำกิจกรรมอื่น ควรให้เวลาเด็กได้เตรียมพร้อมสำหรับกิจกรรมใหม่
6. ท่านจะต้องส่งเสริมให้เด็กมีการริเริ่มด้วยตัวเอง และมีแรงจูงใจ โดยให้เด็กมีอิสระในการเล่นตามลำพังบ้าง ให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจตรวจสอบค้นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ช่วยให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น และเกิดแรงจูงใจให้เด็กอยากเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ อีกต่อไป

.....

อุ้นเรือน อำไพพัสดร์

20 ธ.ค. 27

